„ЗАСТАВА“ излази редовно: о вдом, петком и недељом на целом табаку з уторницом на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
за годину 32 дин., на пола године 16 дин., за четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од ивах: врсте сваких ситних слова, за лист се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 117. У Новом Саду у среду 1. августа 1890. ГОДИНА XXV.

ОПОЗИЦИОНА ШТАМПА У ХРВАТСКОЈ.

У року од неколико дана имала су у Хрватској три опозициона листа преску парницу, те уредници им осуђени на извесно време на затвор, а сами листови на губитак кауције у извесној своти. Осим тога и конфисковање опозиционих листова учестало је у последње време нешто и сувише јако.

Ми би смо рекли, да те појаве нису баш тако сасвим случајне, него биће да се бан Хедервари опет због нечега намрштио и да је опет нешто наумио. Но било овако или онако, било да се и случајно догодило, да су листови: „Србобран“, „Обзор“ и „Хрватска“ скоро у исто време имали преске парнице, сама појава: јаче гоњење опозиционе штампе у Хрватској значајна је. Баш у последње време хоће опозиционим листовима у Хрватској да се одузме и оно последње право слободног писања, да се та слобода сведе на ништа, да штампарски закон у Хрватској постане сасвим илузорним, а место њега да овлада крајња и неограничена самовоља.

Ми разумемо и схваћамо, да се бану Хедерварију не може допасти писање опозиционих листова; ми допуштамо, да се то писање не слаже са његовим смеровима, али због тога ипак не би никако смело бити, да се један део штампе ставља ван закона за то, што се та штампа не допада једном човеку. Закон не сме постати играчком у рукама једног човека. Кад се захтева, да закон сви поштујемо, да нам је он светиња, онда га морамо сви, ама сви без разлике поштовати.

Штампа је и онако већ сувише ограничена у Хрватској; ограничена је докле је само могло а да то ограничење пред страним светом не изгледа и сувише, докле се само могло ићи у томе, а да Хрватска на страни не изгуби вид уставне земље. Сужавати још већма те границе, значи подврћи својим смеровима грађанска права и слободе, што су законом зајемчени, а то не може никако добру водити.

Помишља ли бан Хедервари на последице, које могу наступити услед сувише јаког угушивања слободне штампе? Како ће бан Хедервари са својим „системом“ изгледати пред страним светом, кад се једном свесни, образовани људи обрате том свету и потуже му се, што се у Хрватској угушује и последња слободна реч?! Нека се бан не вара. Стран свет ће разумети глас интелигенције у Хрватској, он ће појмити тежак положај, у коме се опозиција у Хрватској налази. Или зар мисли он, да се страног света више тичу његови смерови у Хрватској, него слобода и грађанска права у земљи? А има у Хрватској, ко ће свој глас подићи. Има образованих и интелигентних људи, чије име допире данас и ван граница Хрватске и нека бан Хедервари знаде, да ће се њиховим тегобама и жалбама веровати.

Ми мислимо, да не би морало до тога доћи, тим пре, што се мање више као сигурно може узети, да бан Хедервари не ће своје смерове постићи. Резултати, које је до данас показао, то су мехурови на води; најмањи ветрић и њих нестаје. А није у историји ни једним примером доказано, да се на тај начин, којим се сада бан Хедервари служи, задобијају нареди за један или други смер. Па на што се онда служити тим начином? Нити води добру, ни води истакнутој цели. Најмање ће бан Хедервари што у Хрватској постићи. Хрватска има данас својих образованих синова, има јаку интелигенцију, а не треба заборавити и на свест народну у Хрватској. Све то заједно препрека је и сувише велика, тако велика, да бан Хедервари неће моћи преко ње. Извојевати себи саборску већину, не значи још, да су и крајњи смерови осигурани. Парламентаризам у неким јевропским државама, постао је већ и сувише смешан, а у Хрватској као да нико и не полаже више какву вредност на њега. Парламентарна форма, којом се бан Хедервари служи неће га пред Јевропом спасти.

Свакако врло би добро било, да се не чује глас јада и невоље, у којима се данас опозициона штампа налази, у страном свету; али ако мора најпосле бити — нека буде. Онима, који тај глас буду подигли, уверени смо, савесч ће бити мирна, они неће морати обарати и крити очи.

Сукоб између Црногораца и Арнаута.

„Ново Време“ донело је од свога нарочитога дописника са Цетиња допис у коме се каже, како се и врло ситни догађаји на црногорско-арбанаској граници представљају по туђим новинама, као крупне и замашне ствари које могу изазвати велике сукобе и озбиљне политичке заплете. „Међу тим вели дописник, на црногорској се граници није догодило ништа крупно. И ако Црна Гора трпи доста напасти што јој граница није осигурана, опет влада црногорска употребљава све мере, да отклони свакву могућност оружаног сукоба, и да се увек држи само у одбранбеном положају према нападним Арнаутима.

„Тако се десила и ова последња чарка на граници међу Шекуларцима (Црногорцима) и Руговцима (Арнаутима). Пре три године није се обележила граница између ова два племена за то што нису дали Руговци. Онда су Шекуларци устали и оружаном руком заузели земљу што им припада. Дошло је до боја и Руговци су били надбијени. Тек после тога могла је изићи мешовита турско-црногорска комисија да обележи границу. Сад опет Руговци науме да заузму земљу што је припала Шекуларцима, и заузели су је. Шекуларци се онда дигну да отерају Арнауте; заметне се чарка у којој погину два Руговца а од Шекуларца ране се двојица и једна девојка што је донела својима ручак. Руговци узмакну; али сутра дођу с већом силом. Онда Шекуларци заиште потпоре те им дођу два мештанска батаљона, а међу тим се ствар јави на Цетиње.

„Кад су Руговци видели шта им прети са стране црногорске, они отступе; али се у исти мах почну прикупљати Арнаути са свих страна из околине и такође претити Црној Гори. На тим се претњама и уставила цела ствар. И ако влада турска забрани својим поданицима нападати на црногорску границу, Црногорци не ће никад напасти на турску земљу.“

У другом допису јавља дописник, како је дошао турски изасланик Етем-паша да расправља црногорско-арбанаски спор и како намерава поградити тврђавице поред границе у које ће се наместити низами. „На ово ћемо само приметити, вели дописник, — зар не стоје батаљони низама у Пећи, Приврену и Приштини, па тамо ипак нема никакве сигурности од Арнаута? Зар не стоји низам у Гусињу? А отуда се баш и крећу сви походи арнаутски на Црну Гору, па још и низами често помажу Арнаутима. Поред источне границе, готово од самога Скадарскога Језера па двадесет километара у дуж има читав низ турских тврђавица: Хум, Врањ, Бладња, Шипчаник што доминишу над свом равнином зетском, а последња је тврђавица баш према Подгорици и доминише над ђемовским Пољем. Па каква је хасна од тих тврђавица? На Зету су неколико пута нападале арнаутске чете, а кад их Црногорци потерају, из тих су тврђавица често Арнаути били потпомагани. А око Подгорице чине Арнаути непрестано убиства из какве му драго освете, бог те пита кадашње, а по некад просто пљачке ради. Једном речи где су год турске тврђавице на граници, Црна Гора нема од њих никакве користи, него пре штете. Па то исто може се очекивати и од ових тврђавица што их намерава поградити Етем-паша. Црној Гори није потребно да њене границе чува турски низам; она тражи само то, да турске власти не допуштају да се искупља читава арнаутска војска и да је извазива; она тражи да се сваки преступ, који учини турски поданик против Црногорца, гони и казни, као што се то чини у Црној Гори. Колико има Црногораца што су и сад у затвору због преступа који су учинили против турских поданика, а многи су зато и стрељани.“

Неколико чланака из националне економије и друштвене науке.

По Н. С. Сагеу-у. Данило К.

VI.

1. Намножавањем становништва и удружењем постаје човек све више и више господар над природом и задобија све више и више ствари којима придаје неку **вредност**. Разгледаћемо сад како он то ради и како мери вредност појединим предметима.

Робинсон Крусе био је опкољен на своме острву плодовима, цвећем, тицама и животињама, али без туђе помоћи није могао ни до чега доћи. Зец му умакне јер је бржи, тица прне у ваздух, риба зарони у дубину морску и он мора поред све те ране скоро да умре од глади. Од дрва би могао направити кућу, кад би имао сикиру и тестеру, али како тога нема, мора да станује у пећини. У почетку ради голим рукама па мора да се задовољи плодовима који сами од себе расту. Доцније када је направио стрелу или чамац може већ и меса да набави. Ову рану већ цени, због тешкоће у набављању и ту је почетак појма **вредност**. **Вредност дакле није ништа друго него процена препрека, које морамо савладати, док не дођемо до жељеног предмета.** Ове препреке и сметње све су мање што год човек више добија моћи над природним снагама, које бадава раде, па отуда је сасвим природна последица да у свима напредним општинама, мора свакати цена раду према животним потребама и опадати цена животних потреба мерећи је према раду.

У почетку је могао Робинсон биљну рану са мање напора набавити него животињску; али када је направио лук и стрелу, лакше дође до меса него до биљне ране. Сада се одмах мењају и релативне вредности, птице и зечеви падају у вредности према биљним плодовима. До рибе још не може да дође и он би радо дао шест зечева за једног јединог сома или шарана. Уједаред направи од кости удицу, па сада набави рибе по мању цену, него ма коју другу рану. Одмах пада цена риби према осталој рани а раste вредност човеку према свима тим животним потребама, и то због господства, које је задобио над природом. Сада набави

ЛИСТАК.

РУШЕВИНЕ У МЕКСИЦИ.

Као што је познато, историја Америке почиње 12. октобром 1492. године, кад је славни Христоф Колумб открио Америку, кад је Европејац први пут стао ногом на тле американско.

Кад су образовани Европејци дошли у Америку, нису нашли само дивљаке, него је било и народа, који су доспели до високог степена образовања н. пр. Астеки и Перуанци.

Но било је у Америци далеко, далеко пре ових и пре откривења Америке народа, који су ишчезли са лица земље, од којих већ ни једна једита душа не би у животу, кад дођоше Европејци. Но они оставише иза себе дивне, горостасне рушевине, као очити сведок и сведочбу високе образованости своје, ма да нам иначе историја о њима ништа не зна причати.

Те рушевине, ти заостатци негдашње им славе и образованости, кадри су нас и дан-дани задивити.

Једна од најређих, најчудноватијих и највеличанственијих рушевина западног овог света, налази се неких 12 миља северозападно од села Мултипека, у држави Гвадалајара, у Мексици.

Те рушевине покривају висораван широку 20—30 њива, на источној, јужној и западној страни уздиже се до 500 стопа изнад околног земљишта, са северне стране ослања се на високо, снегом покривено брдо: Сијера-Мадре. Ова рушевина је нешто величанствена, да сваког мора задивити. Не само да импонира својом величином, него је и околина дивна. Пуно најлепших дражи природних је разасуто свуда око ње и испред ње.

Неко нам се необично осећање рађа на овом чудном месту, нешто нам се живо дојима срца, ми се нехотице удубимо у далеке, тамне успомене прастаре прошлости. Рађа нам се невадовољена жеља, јер не знамо, ко су, кад су и какви су били ти, што иза себе оставише спомене, које толики и толики векови, буре и непогоде времена не оборише и не сатреше.

Међу тим рушевинама диже се пирамида, која у основи заузима 500 квадр. стопа, а у висину се диже до 400 стопа. То је узвишено нешто и величанствено, те ни по чем, ни по архитектонској изради ни по лепој симетрији не заостаје иза рушевина старе Тебе и Персеполиса у Мисиру.

Капетан Ричерд Стеварт из Тексаса, који је пролазио кроз покрајину Гвадалајару, извештава, да се на источном фронту ове пирамиде налази широка капија, 27 стопа широка, 39 стопа висока, а сведена је на лук.

С обе стране ове капије налази се по једно чудовиште **сфинга**, прилика у пола човека, у пола животиње. Сфинге су велике свака у висину 7, а у дужину 10 стопа, врло вешто и лепо извајано из пешчаног камена, налик на гранит.

Ове су сфинге на подножју од мраморна камења, 4 стопе високог, 12 стопа широког, па је све лепо и вештачки исписано хијероглифима, писмом сликовним, које досад још нико није растумачио и прочитао.

Сфинге чувају стражу на улазу у подземне лавиринте, као аждаје на капији Хесперидске баште, где по бајци грчкој, расту златне јабуке.

Пред сваком сфингом се налазе два мраморна ступа, 40 стопа висока, а 5 стопа у просеку.

У сваком стубу је урезана прилика нагог, 7 стопа високог човечјег лика. Црте у лицу су оштро ограничене и доста пријатне. Лик је лепо, вештачки израђен.

Једна је мушка прилика и држи скиптар у десници, показујући према горе, а друго је женска прилика и палицом показује према улазу у храм, који се налази у тој пирамиди.

Ови стубови од основе до главице, од доле до горе исписани су хијероглифима.

Унутрашњост тога храма широка је 53, а дуга 90 стопа. Унутрашњи зидови украшени су дестом издубљеним човечјим сликама, хијероглифима и другим равним шарама, на којима се још познају трагови од бојадисања. Кров је у истој висини са улазом и подигнут је на мраморним стубовима: на свакој је страни по 6 стубова равним, врло чудноватим сликаријама украшених.

У том пространом храму у једном зиду, узидана је мраморна плоча, на којој је изрезана женска прилика, где у пола спава, и то је врло симетрично израђено. Над тим је сунце.

На свакој страни ове плоче налазе се по четир ступца хијероглифа, ти ступци иду од доле па до крова. Само, на жалост, нико још не зна и не може да протумачи, шта је све у тим ступцима исписано.

Мраморна плоча је широка 14 стопа, а 25 стопа висока, а они чудновати знаци, оно писмо сликовно биће да је садржавало поуку вернима, који се у овом храму мољаху. Биће да је ту исписано, какви су обреди и служба боговима њихове вере.

Непосредно испред те плоче нешто на прилику олтара, све је исписано хијероглифима. Овај олтар, основа му је 8 квадратних стопа широка, а 3 стопе је висок, служио је сигурно за принашање жртава.

Одатле сад воде четворо врата у мањи простор, који је служио, као што изгледа, за погребе. У зидовима се налазе издубљене рупе (баце), а у њима ништа нема осим пепела. То је пепео од мртвачких костију, које је хемијски процес времена у прах истрошио.

Ко су и какви су били ти људи, од којих ништа друго не остаде до ли пепео, не знамо и не можемо знати.

Истина, они су у писму сликовном оставили након себе спомена и сведочбе, ко су и шта су били, али за нас је њихово слово мртво и немо.

Можда су та шарена писма пуна поезије, можда је нека песма тужбалица или је историја у њима исписана, ко би то сад могао знати?!

Капетан Стеварт избројао је до 120 таких гробница; свака је 11 стопа дуга а 3 стопе широка.

Из свију особености ове градње закључио је Стеварт, да су становници ових катакомба били људи дивовске величине. Међу садашњим становницима ове земље задржало се предање и вера од старина, да су ту пирамиду зидали људи **бели** и џиновске величине.

„Овде су дивови боравили!“, рекао је вођа

рану за половину времена, па остало време може употребити, да зготови себи хаљине, да направи и прошири стан, да усаврши своје справе и алате.

Сваким кораком падају му у вредности први алати, јер их сваким даном лакше репродуцира. У почетку је тешком муком набавио канап за тетиву на луку; сада пак помоћу лука и тетиве, набави тица и зечева, па од њих прави ужа. Тако је само стрела узрок свом опадању у вредности. Тако је то свуда све опада у цени само се човек диже.

Возећи се на чамцу поред обале нађе Робинсон на другог човека који је у истом положају као и он, само што је у неком погледу више у неком опет мање овладао природом. Овај човек нема чамца али су му стреле много боље, тако да он у једном дану више тица улови него Робинсон може бити за читаву недељу. За то тице у његовим очима немају толико вредности, док је међутим за њега цена риби врло велика. Сада смо дошли до одношаја, који су претече трампи. Први може индиректним путем т. ј. ватањем рибе, за један дан више меса набавити, него што би добио за недељу дана својим неправилним стрелама, а други опет може више рибе добити ако иде један дан у лов на тице него што би за месец дана ухватио, кад нема ни канапа ни удице, и обојица увиде да ће им посао бити много продуктивнији помоћу трампе. Сваки хоће да за свој рад од једног дана исто толико рада добије.

Један има рибе разне врсте, па цени сваку према тешкоћи којом је ухватио. Тако исто има други животиња разне врсте на цени из истог узрока н. пр. једног ћурана као шест зечева. Цену у трампи одредиће дакле на исти начин, као док су сами за себе радили. Обојица добију тиме што заједнички раде да поправе своје стање и сад се сваки без прекидања може посветити оном позиву, за који осећа највише способности, рад је продуктивнији у толикој мери у колико се индустријалност више развија.

ДОПИСИ.

У Вел. Бечкереку 28. јула. (Женска добротворна задруга.) — Господине уреднице! Нисам вешта перу, али се ипак надам да ћете ми допустити да напишем коју о нашој женској задрузи, јер до сада се нико не нађе да о томе проговори, а овамо заиста заслужује, да јој се рад на јавност изнесе.

Прошле 1889. год. имала је наша задруга 32 члана оснивача, 73 члана потпомагача и 43 члана прилагача. Од године 1889. остало је 3121 фор. 37 новч. готовине. Прошле је године издала задруга 314 фор. 30 новч., од којих је 130 фор. издато као милостиња овдашњој сиротињи, а 74 фор. 30 нов. на одело сиротој женској школској деци. У прорачуну за ову годину стављено је као приход 700 ф. а расход 250 фор.; према томе умножиће се задружни фонд ове године са 450 фор.

По наведеним бројевима може се видети, да наша задруга материјално напредује, а тиме ће све боље и боље моћи да одговори оној племенитој задаћи, коју је себи истакла, па према томе држим, да баш не хвалимо себе, кад кажемо да се наша задруга може уврстити међу прве женске задруге српске. Што је то тако највише имамо захвалити племенитој и вредној председници, гђи Емилији Мунчићевој, која је својом заузимљивошћу, предусретљивошћу разборитом управом и штедњом напретку задруге наше највише допринела. Кад је задруга сиротој деци хаљине набављала, гђа Мунчићка је заједно са осталим задругаркама куповала, кројила и шила. Њеним је заузимањем донела забава прошле године 448 фор. чиста прихода; њеној се предусретљивости има захвалити, што је број задружних чланова повећан. Надамо се, да ће се наша задруга још дуго поносити својом садашњом председницом, гђом Емилијом Мунчићевом.

С хвалом спомињем и гђе Султану Дујаковићеву и Марију Купусаровићеву, које су поред тога, што су набављале одело за сироту децу, и саме по једно сирото дете с нужним оделом о своме трошку обдариле. За набављање, кројење и шивење одела имају даље заслуге потпредседница гђа Евелина Савићева, гђе Емилија Шашићева, Драга Смедеревчева, Емилија Кудићева, Марија Ђонлићева и гђце Корнелија Стојшићева и Марија Крстићева. Заслужују, да им у име сироте деце најтоплије захвалимо. Што је прошлогодишња забава, коју је задруга приредила, онако сјајно испала, заслуга је гђе Емилије Вирагове рођ. Поповићеве, Драге Смедеревчеве, Катарине Стојковићеве, Лепосаве Завишићеве и гђце Нишфадоре Ђорђевићеве, Марије Недићеве, Александрине Шашићеве, осим тога и о госпође баронице Ес-Валдау рођ. Поповићеве.

Што се тиче унутрашњег живота наше задруге задруга је имала прошле године 9 одборских седница. Решења, која је задруга донела, сва су извршена, осим онога, које се тиче отварања дечијег забавишта. Ту племениту намеру морала је задруга да одгоди до бољих времена, јер зграда, коју је црквена општина уступила задрузи за забавиште, не одговара тој цели. Надамо се, да задруга не ће напустити мисао о дечијем забавишту, већ ће гледати, да је што пре оствари. — Задруга је ове године дала припомоћи приправници Марији Поповићевој. По нашем мишљењу таке припомоћи треба да су много веће, иначе немају смисла.

Завршујем овај свој кратак извештај у нади, да ће сестре задругарке са још већом вољом пригрлити задругу нашу, а где је добре воље и родољубља, ту ће бити и успеха. **Стара задругарка.**

Вести из места и са стране.

„Савестан посао“. Под тим насловом изишла је у прошломе броју од петка нашега листа белешка у којој се подиже тужба ради поправке новокалдрмисане дунавске улице, пошто то смета јавноме промету. На крају белешке се вели: ако морамо да плаћамо за калдрмисање, мислимо, да не морамо плаћати „школарину“ за оне, који се вежбају у својој струци итд. Г. Александар Вулко вар. мерник узео је као да се та белешка односи на њега, те нас извештава, да је он, пре но што би у име вароши од подузимача примио новокалдрмисану улицу, исту прегледао и искао местимичну поправку исте те тако не лежи кривица на њему, него на подузимачу. И ако смо о овоме стању ствари били тачно обавештени, ми одржавамо ипак своју белешку у свој опширности њеној, а радо признајемо да се она на г. вар. мерника није ни односила.

Из пакрачкога владичанства. После дугог чекања једва су једном правила друштва за потпомагање удовица, деце и сирочади православног српског свештенства епархије пакрачке потврђена од зем. владе у Загребу 2. јуна и то друштво ступило у живот. Прва друштвена скупштина била је одржана 17. (29.) јула и том приликом видило се, да друштво има до 60 чланова, од којих су 44 редовна. За почетак красно. Скупштини је присуствовало до педесет свештеника, и она је једногласно изабрала за председника друштву владику Мирона, за тим потпредседника, осам одборника, три члана, који ће прегледати годишње рачуне одборске, благајника и тајника. — Цел је друштву, да потпомаже према правилима својима удовице, децу и сирочад православног српског свештенства епархије пакрачке, а седиште је друштва у оном месту, у коме резидира епископ пакрачки. Цел своју постизава друштво сретствима, која су му на расположењу, а та су: камате од блаж. поч. еп. Никанора Грујићем утемељене закладе од 6000 фор., уплате чланова и други добровољни прилози, дарови и завештаји. Чланови су друштва: а) почасни, б) редовни и в) подупирајући. Почасним чланом постаје свака особа, која положи у друштвену благајницу 50 фор.; подупирајућим чланом она, која положи 10 фор. најмање; а редовним чланом може бити сваки свештеник епархије пакрачке, па и богослов, који је изабран и потврђен за ђакона или презвитера, ако положи у друштвену благајницу темељну главницу од 300 фор., коју може дотичник уплатити и у 3 године, но у том случају имаће дотичник плаћати 6% на неуплаћен остатак главнице. Уз ово мора редовни члан доносити и годишњи принос од 20 фор. у два једнака оброка, 1. јануара и 1. јулија, сваки пут по 10 фор. унапред. — Сваки протопресвитер, а члан друштва, дужан је од годишњег протопр. дохотка положити у благајницу један пут за свагда 25%; а свештеник, који са мање плаће прелази на већу 25% од вишка једногодишњих својих доходака; а свештеник, који би покрај своје парохије добио по нужди под администрацију суседну коју парохију, а не би с удовицом или децом упокојеног свештеника морао делити дохотке те парохије, дужан је од тих доходака полагати у друштвену благајницу 25%, док ужива ту парохију. — Удовица редовног члана добива из средстава годишњу пензију од 300 фор., а ако она има деце, то она могу добити и припомоћ, која не сме прећи 200 фор. — Ако је иза оца удовца или иза матере, очеве удове, која је уживала пензију, остало само једно од оца члана сироче, добива годишњу пензију од 150 фор. до навршене 20 године; а ако је иза оца или матере остало више сирочади, то сви добивају годишње 300 фор. — Правила друштвена штампана су и износе 35 §. Ова правила нису онако потврђена, како су првобитно била састављена, но су по вољи земаљске владе измењена и напокон добила потврду, али и на ту се богме чекало више година. — Њ. В. г. епископ Мирон поклонио је друштвеној благајници 500 фор. за ову, а 500 фор. за 1891. год. а и још су неки свештници учинили прилоге, као прото Штековић, парох Булић, Босанац.

Одупирање наше браће Словака. У седници диштриктуалног конвента евангеличке цркве с ове стране Дунава, која је била 27. о. м. повела се реч о вођењу матрикула, наиме, генерални конвент закључио је да се црквене матрикуле имају водити на мађарском језику, те је сад требало, да усвоји тај закључак и генерални конвенат. Први је говорио чувени словачки родољуб Павле Мудрон; он се позивао на закон о народностима и говорио за то, да се матрикуле, и даље на словачком језику воде. Матија Дула рекао је, да генерални конвент не може обарати закључке диштриктуалног конвента. Најпосле је закључено са огромном већином гласова, да се матрикуле и даље на словачком језику воде. — За тим је дошла на дневни ред ствар о синоду. Турецки поджупан рекао је, да вође словачког народа хоће да освајају на црквеном пољу, кад не могу на политичком да побеђују. Ово је изазвало ужасно огорчење тако, да је председник морао говорнику реч одузети. Павле Мудрон је говорио против синода, јер би овај могао бити по цркву и автономију опасан. Милош Стефановић, да синод неће евангеличкој цркви закона доносити и они ће само испред силе узмакнути. Оградио се против тога, да у евангеличкој цркви има „панслависта“. У том смислу су говорили и други. Зато, што браде свој језик и народност нису још „панслависте“. Најпосле је епископ Балтик предложио, да конвент изради нацрт, по коме би желео, да се синод установи. Тај је предлог усвојен. — За тим се говорило о томе, да ли панславизам инволвира у себи канонички преступ. О том је реферисао тренчински надзорник Домањ. Известилац је рекао да нема „панслависта“. То је само фантом. Најпосле је закључено, да се генерални конвент замоли, да уништи онај свој закључак, којим се панславизам као канонички преступ означује. Осим тога је изјавио конвент, да нема ништа против тога, што је Павле Мудрон био на деветстогодишњици у Кијеву.

Новинарско примирје. Загребачки „Обзор“ јавља: За чим иду власти најновијим својим поступањем према опозиционалној штампи, то је јасно. Свесни о свом праву и светости наше ствари, ми нећемо попустити већ ћемо устрајати у вршењу тешке али патриотичне задаће. С тога, ако наши читаоци увиде да нешто блажије пишемо него ли досад — јер смо и досад према жалосним околностима већ благо писали — нек не мисле да смо узмакли. Ово није него примирје, док се, обзиром на озбиљну ситуацију, посаветујемо са пријатељима у земљи о ономе што треба радити. Већ се с неке стране истакла мисао да би се у ту цел имао сазвати велики митинг и мисао је нашла одзива.

Град Моор изгорео. Град Мор у столно-београдској жупанији изгорео је ноћу између 24. и 25. о. м. А породила се ватра на овај начин. Неки газда баци неопрезно жигицу у штагаљ, који се одмах запалио. Како је у то доба баш ветар дувао, није се могла ватра више обуставити. У разним дућанима и стовариштима, у којима је било шпирита, петролеума и масти, дошло је до експлозије, што је ватри давало још бољег маха. При пожару је до десет особа погинуло и много животиња изгорело. Изгорела силна гумна са још неовршеним житом. Спасти се није могло ништа, и ако су ватрогасци из Столног Београда и околице читаву ноћ гасили. Невоља је страшна. Изгорело је 107 кућа и преко 200 других зграда. Многе богате куће пропале су сасвим. — Град Моор има 9000 становника.

Електрина и гилотина. Пре неколико дана смакнут је у Њу-Јорку неки Кемлер, разбојник, електричном струјом. Вести, које су међутим стигле одande о том начину умрћивања нису ни мало повољне, јер кад на дати знак судчев поче струја деловати, онда је осуђеник на први удар отскочио, а удови му се тако страшно стадоше грчити, да је присутне спопала грозота. Убица уздахну дубоко, пена му навре на уста, а прса се надимаху трзајући. Зуби су му цвокотали. Један се гледалац онесвестио. Тада отворише по други пут струју, и од тог другог електричног ударца осетише присутни задах изгорела меса и спаљене косе. Ова је струја потрајала 17 минута, а за њом још дошла и трећа на ред. После ове треће струје удари из тела осуђеникова бела пара, која је присутне скоро угушити хтела. Лечници су додуше већ иза првог ударца констатовали смрт осуђеника, но дисање, куцање срца и трзање појединих удова остало је као код оног, који још живи. И сами лечници су означили овај начин смрти казне варварским, а новине им се придружују. — У исто време смакнут је у Монакову (München) један разбојник гилотином, а смрт његова следовала је у истом часу, кад је 120 фунта тежак нож пао из висине на његов врат те му отсекао главу. По том је голотина ипак човечније сретство од електрине.

Мексиканац. „Они суredно радили, савидали су многе градове и храмове, носили су вунене и свилене тканине (остатци од тога и сад се нашли у гробницама и обрађивали су земљу“.

И сад се налазе трагови од канала, којима су долине и равнице пресецали, а развалине храма у Мултипску, као да нису још највећа и најогромнија градња, што су градили ти предисторијски становници. Даље, воде више врата до неких степеница, по којима би се могло силазити у подземне просторије. Али то је тако тамно, дубоко и пуно несносних испаравања, да се до сад нико није латио, да их испита и развиди.

Предање прича и народ верује, да се у сводовима тих подземних просторија налази нагомилано неизмерно благо а сујеверје чува и штити, да то до данас остаде не дирнуто, да до сад тамо није човечја нога крочила.

У тим јамама и гробницама, у том мрачном станишту слепих мишева, гуштерова, змијурина и остале гамади, било је много урне и других предмета од гвоздене и бронзе, али Алкалде од Мултипска не даде Стеварту, да што год понесе собом. Вођа Мексиканац, човек мршава изгледа са свечаним изразом лица, рече, кад је хтео да спречи обесвећење овог места: „Estan, dedicados a Dios“ („Богу је посвећено!“) — и тако је ово место поштовано и чувано као нема успомена на врline и величину оног давно већ минулог људског рода и колена.

Док је капетан Стеварт на степеницама стојао гледајући немо у праву помрчину, разговарао се са вођом и то је давало тако огроман одјек, тако се разлегало по дубоким, тавним ходницама оним, да је изгледало, као одјек грома у планини.

А вођа му чисто уплашено рече: „Vamos, por vida de Santa Maria, vamos!“ („Хајдмо, тако вам живота свете Марије, хајдмо одатле!) Са овим поштованим и поштовања достојним рушевинама нису у свези никакве историјске успомене. Историја не зна нам ништа рећи о њима.

Славни испитивач Хумболдт пролазио је овим крајем, али не спомиње ништа о овим рушевинама.

Он је толико дознао, да је у Америци било старијих становника, бакарних људи, Толтека и Астека, но откриће ове земље приписивао је Норманима. Други пак држе, да су Картагињани по својој трговини и овамо долазили, а неки опет радије верују оној причи, што је Солон чуо од мисирских свештеника (а и Платон је саопштава), наиме да је некада, врло давно, далеко пре памтивека људскога, атлански океан био чврстом земљом, континентом покривен (од Африке до Флориде) и да је та земља у Океану била јако насељена.

По том се тврди, да су ти народи, који пропадоше, кад им је потонуо континент, правили хумке на гробовима, као што се многе виде данас у долини реке Мисисипи и да су ти саградили у Мексику храмове и подигли пирамиде. А њима су тада могле послужити за узор оне надгробне хумке на обалама Еуфрата и пирамиде мисирске.

Натхец-Индијанци, који су обожавали сунце и који су на три миље даљине од града Натхеца на великом брежуљку потпиривали вечиту свету ватру — причали су Ла-Салу још пре 200 година исту причу, коју су мисирски свештници пре 2000 година причали Солону.

Моки-Индијанци имају исто предање и који су истог рода са Натхец-Индијанцима и по боји и по цртама у лицу, они причају, како је била безмерна и безгранична држава оних, који су подигли ове надгробне хумке и храмове.

Постоји мишљење, да је становништво овог континента битисало пре великог потопа, о ком и библија прича, па онда да је тај континент пропао. Од њега су остали трагови: острво Куба и Азори, а у место пређашњег уздигао се измора други континент.

Пике-Пек и западне равнице све су посуте морским шкољкама, те дају — осим осталог — основа овом тврђењу.

Капетан Стеварт вели, да је терасирани брежуљак, на ком се налазе рушевине Мултипека, 285 стопа висок и да до врха му воде 320 каменитих степеница.

Ове степенице су с чела, према улазу у храм, јако изливане и оштећене од људи, који су морали некад горе и доле ићи. Сам брег је маса плавог гранита и сад може се мислити, колико и колико је то људи горе-доле ишло и колико је пустих годиница прохујало, док су се степенице тако изглачале и изливале.

Са пирамиде горе виде се многа ледена брда у Оривади, и то 300 миља енглеских удаљено, па та брда изгледају као сребрни облаци, који се виде по дну хоризонта, а преко свију осталих брда уздижу се стрми врхови далеког Попокатепетла.

Изглед старих рушевина, па онда сва околина храма је дивна, да улива неког страхопоштовања. Све је у својој природној величанствености тако узвишено, пуно лепоте!

Место за храм је по свој прилици овде изабрано због лепоте и величанствености природе, да се душа побожних верних, који долазе амо, испуњује чуђењем и дивљењем.

Заиста човек нигде није могао лепшег и подеснијег места наћи за храм богу Сунцу, него ли овде.

Са пирамиде доле води у долину пут, натосан „гнајсом“ и порфиром, али сад је сав покривен густом шумом, тако, да су жиле дебелих растова извалале камење.

Неки стари Мексиканац говорио је капетану Стеварту, да имаде сличних развалина у сред суседних планина, али нико тамо не долази осим пастира и Индијанаца.

Да ли су ти народи, који саградише храм овај у Мултипеку, истог рода са онима, што су на острвима Горњег Језера (Lake Superior) копали бакар, који су подигли надгробне хумке и ископали канале у долини, реке Мисисипија и исто тамо поштовали као бога Сунце — то не знамо. За нас је то неразрешена загонетка и дубока тајна; можда ће кад год научно истраживање разрешити, можда ће кад год светлост науке разгонити црни вео таме, који застире далеку, врло далеку прошлост.

Жеравица Рајко.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Још нешто о недељном одмору.

Некад је могао наш трговац и да се наради и да се наодмара, па опет да му радња напредује, опет да може сам као човек да живи. Могао је то трговац, а могли су поред њега и његови момци, данас трговачки помоћници. Данас више није тако. Данас поред најбоље воље појединих трговаца, поред свег упињања и напрезања, опет им радње не напредују; поред ужасне борбе за опстанак, ипак не могу тај свој опстанак да осигурају. При данашњој јагми и конкуренцији на трговачком пољу заиста је тешко и битисати, а о животу, којим би требало сваки човек да живи, једва да би се могло и говорити. Данашњи трговац није слободан човек, он се не сме слободно кретати у својој радњи, него је роб своје радње. Њему су везане руке, а има веће и јаче борбе да издржи него што је то имао некада трговац да издржава.

Поред трговаца не може боље бити ни трговачким помоћницима. И заиста, да данас трговачка омладина тежак живот проводи, мислимо, да не треба доказивати. Да не треба за то кривити њихове госе, шефове, јер поред најбоље воље, не могу им ови у данашњим приликама боља живота пружити, а највише не могу им дати одмора, који је потребан сваком човеку, да се после трудног и мучног рада опорави. О времену, које би потребно било данашњој трговачкој омладини, да се образује и спрема за тешки задатак у данашњим приликама и да не говоримо.

Но што не може појединац, могли би сви скупа, у слози и заједници. У заједници, у удружењу могли би и сами трговци колико-толико себи да помогну, али нарочито би се тим путем и начином могло најпре олакшати трговачкој омладини, а тиме после дати јој прилике за образовање и ваљано спремање за будући живот јој. То би све могло бити, само кад би се хтело, и кад не би било трговаца, који од тога зазиру, који се боје, да им се данашњи помоћници не спреме за конкуренте, с којима не би могли у крај изићи. На срећу нема много тако малодушних и неувиђавних трговаца, те би онда требало само мало више добре воље у трговаца, па је цел постигнута.

О томе, да човеку треба одмора не треба да говоримо, а да младом човеку треба и одмора и времена да унапреди и свој ум, да се образује и спреми свестрано за свој позив, то је јасно као сунце. Па шта да се ради, да се у том погледу коракне напред. Ми мислимо, да би сама трговачка омладина требала да се из сна пренe, да заједнички подигне свој глас у свију корист и добробит. То јој не може нико замерити. Кад сваки радник има права на одмор, не треба захтевати од трговачке омладине, да буде она једина искључена од богодана права.

У Новом Саду нашло се неколико чланова трговачке омладине, који не само да осећају свој тешки положај, него су вољни, да себи тај положај и олакшају. Не знамо, шта се у том погледу већ урадило, но колико смо могли разабрати, наша трговачка омладина као да је доста олако схватила покрет неколицине, да се у трговачком свету установи недељни одмор. То је жалостан појав! Неколицина ни куд ни камо, али у слови се даје много што-шта постићи, па и установа недељног одмора. Још је жалоснија појава, да сами трговци неће да су подстрекачи својим млађима у подухвату, да се дође до недељна одмора.

Међутим ми се надамо, да ствар неће бити у свом зачетку угушена. То не би требало и не би смело бити. Ако би до тога дошло, био би то само доказ, да трговачка омладина не схваћа свој позив, а сами трговци да не желе свом подмлатку добра. Ми треба једном да смо на чисто, да човек није рођен само да ради и ринта, него да ради и да живи. Дајте сваком своје, па и трговачкој омладини што је њено. Но она треба и сама да захтева своје.

Идемо да видимо!

Један члан трговачке омладине.

Тамо амо по земљорадничко-шумарско-индустријској изложби у Бечу.

Беч, 27. јулија.

Врућина, запара, куда човек да иде по великом граду? У соби досадно, на пољу врућина а у околину отићи, не мили се без друштва. Па шта да радим? Аајдемо доле, па куд бог да. На улици тешко се човек креће по овој врућини, па гега овамо онамо, чита огласе по зидовима, гледа кр з проворе у туђе станове, па тако овамо онамо, сад стани, сад завири — досадно је. Тако стадох пред једним зидом, који беше сав извешљен великим плакатима, свакојаке боје на којима огромним словима пише: „Изложба! изложба! за пољоделство, шумарство и индустрију“. Па ајде да пођем у изложбу, а шта друго да радим? Скочим у кола, која се крај мене протетураше, па ајде у изложбу. Мало било, дуго не трајало једно по сата, па смо изашли изван Беча а пред нама се указа огромна изложбена зграда. „Ротунда,“ „Ротунда!“ Ко је био у Бечу а није се дивио овој огромној згради? Кола стадоше, а ја се сиђох доле, па дед унутра, ал јест! Стао некакав обријан Шваба, па виче: „Около, около на друга врата тамо је улаз!“ Па добро, ја ћу и обићи кад баш мора бити. Кад прођох улаз указа се предамном изложба у потпуном сјају, у среди „ротунда“ а око ње нанизани патуљци, различити павиљони а све пуно, пуно света, све врви овамо онамо као без главе, та недеља је! Окрећем се и десно и лево, па избирам одакле да почнем, докле се најпосле не одлучим да пођем на десно. Ал да, случајно сам се окренуо те опазио натпис: „Босна“. Е онда нема куд ни камо, већ ћу баш одма да видим шта је Босна изложила. Мислио сам да ће Босна добро заступљена бити, ал сам се преварио. Од пољоделства и шумарства, није скоро ништа изложено, јер ваљда тамо неће ни бити тога! Та где су босанске шљиве, вино, ракија, жито, кукуруз, мед, восак .... и шта ја знам шта још? нема, нема ничега, па ни „пекмез“ ни дуван нису изложени, који су у целој Аустрији на веома добру гласу. Па ипак је доста света унутра, који прегледа и купује изложене ножеве, виљушке, тањире и врчеве. Ту су укусно поређани ножеви, виљушке, тањири, столови и ћилими и још некоји производи домаће индустрије а у среди седе с прекрштеним ногама два — „Турчина“, што но кажу бечлије, па се намргодили (да се учину страшним!) те са особитим достојанством — које побуђује сумњу, да су добро поучени и „измуштрани“, пијуцкају каву и вуку густе димове из своје луле. Баш се штоно кажу „марваше“.

„Шта си ти?“ — запитам једног.

„Мухамеданац“ одговори он, па се окрену да напуни лулу а свет се скупио па гледи и шапће: да, да, то су Турци. Окренем се да прегледам ћилимове, тај домаћи производ нашег народа. Но не нађох ништа честитог. Неколико старих и изабаних ћилимова (што су валда чиновници из својих соба покупили па изложили) ту су распрострти а свет гледи и равнодушно одлази даље. Та ко ће изабан ћилим гледати!

Но дед да идем даље и то ће се поправити . . . с временом. Напред, напред, да што пре дођем у „ротунду“, до срца изложбе. А шта је опет тамо на десној страни? „Француска“ пише, великим словима а около се лепршају француске заставе. Зар да човек неуђе унутра, зар да не прегледа ширени и укусно саграђени павиљон богате и напредне Француске? Морам, морам. Не зна човек чему да се већма чуди: из изложеним предметима из реду и укусу, како је све лепо поређано. Богата Француска није изложила много, али што је изложила, ономе се диве и пријатељи и непријатељи и павиљон је веома добро посећен, — крај све антипатије Немаца према француском народу. Но моја је цел „ротунда“ па за то пођох брже, не хтедох да се осврнем ни на изложена вина, ни ракију — па чак ни на „пробасницу“ пиванског пива, него хтедох управо напред. Ал наједном зачу њежан женски глас: „Симо, Симо, та ајде да пијемо пива, ја сам жедна“. Весео окренем се, да видим тко то овде српски говори, ал сам се покајао. Била је то млада женица, која је са својим мужићем ваљда допутовала да види изложбу, па ожедневши, звала мужа, који се је задубио у некакав кантар, да пођу на пиво, а кад је видела да сам се окренуо, застиди се сирота и поцрвени као рак па оборивши очи доле узе мужа испод руке и одоше — на пиво. Било ми жао, да сам ју баш тако изненадио; ал тако је то, сирота Српкиња не може чак ни у далеком Бечу да говори баш онако од срца а да не поцрвени.

Сиђујући се пођем даље у „ротунду“. Напоменуо сам већ толико пута то име, а не рекох, шта је. „Ротунда“ је огромна зграда у облику чадора, у којој се изложбе одржавају, за коју кажу, да је највећи прекривени простор на свету. Из далека, кад је видиш, изгледа велика, али кад ступиш у нутра и кад прегледаш све, што је у њој смештено, па кад се опоравиш од првог утиска, који те смути, онда се истом чудиш силном гвозденом крову и величини њиме покривена простора. Ту се шарене различита одељења, да човек не зна шта да почне: ил да пође на лево, да прегледа изложбу шумарства, где је све, од шумског миша до медведа и јелена, од танке брезе до најсилнијег раста изложено, ил да пође на десно, да прегледа одељење, у којем су богата Чешка и Моравска своје производе изложиле, који на лепоти и укусу ако нису производе осталих земаља наткрилили, а оно су им сигурно равни. Ту се показује напредак и богатство чешког народа. Та чешком шумарству и господарству нема у свету равна. Многи и многи Немац прошавши чешко одељења отишао је одавде намргођен и љутит, канда хоће да каже: „Нисмо требали допустити, да и они своје ствари изложе, та ово је аустријска изложба!“

Обишао сам све около и прегледао све, па онда уморан седох на столицу крај водоскока, да се одморим. Но досадно је човеку самом међу оволиким непознатим светом седити, па зато устанем и пођем да прегледам изложену марву.

Велики, лепи, гојни и „муори“ су ти ти волови! Леже, преживајући, па гледе у публику, а публика у њих — ваљда се чуде једно другом, па тек кадгод затресу својом главурдом, а врпце, којима су искићени, шибају около по ваздуху. Иде светина па гледи и све се скупља око једног великог делије, који је сав искићен чешким врпцама, устао, па се огледа, канда жели, да га свако види и да му се чуди. Станем и ја да га гледам, кад дођоше месари, узеше га за рогове и одвукоше га на поље. „Куда, куда?“ пита светина. „Заклаћемо га; а ко хоће од његова меса кобасица да једе, нека причека четврт сата у оној кући тамо“, одговорише месари и одвукоше тог најлепшег вола; не дадоше му ни да се окрене, ни да збогом каже. Одведоше га, а неки штрљасти бачви во, његов комшија, замука два три пута и замлатаи својим дугим роговима, као да се весели, што он није тако велик и дебео, те ће моћи још по који дан у овој слави да проживи. Красно је то удешено, кад се пред очима целе публике во исече, кобасице праве и скувају и велика множина рена натре, а све то прати мукла лупа парнога строја, зујање трансмисија и тандрк ножева, што месо и рен секу.

Све то пара ради. Паром се сече месо, паром се рен тре, а паром (и за паре) се баш и једе, јер се народ искупио баш као код нас на вашару око најбоље алве и медице, па се дере: „Пар врућих, пар врућих!“ Па кад човек од овакова пуста вола пар „кобасичица с реном“ поједе, мора да и ожедни, али и за то се мудри Француз, који је изложбу уредио, побринуо. Одмах уз кобасице нуде за чудо лепе девојчице, у чешкој народној ношњи, права пиванска пива, „фришка начета“, па поскакују, па цикоћу младе и веселе. Многа и многа госпођа се запита: „Где тај таке лепе девојчице нађе?“ А људи? Људи се смуте, кад виде, да се пиво овако лепо пенуши, а мирис их све у нос боцка, па још кад им умиљато понуде: „Ивволте једну чашу!“ Па да не попије чашу пива! Та је ли мајка родила јунака, који би овуда прошао а не би попио чашу пива? Ја бих рекао: не, никада! Та скупио се Шваба као мрав, па се чуди лепоти чешких девојака, смеши се на чешко пиво, које му се у чаши пенуши, и једе пар кобасичица, које су од меса оног дебелог и великог вола из Чешке направљене. А све то осветљују својим сунчаним сјајем светиљке, које је изумео Чех Крижик.

На једном престаше „лучне-жиже“ светлити и великим простором пред пиванском пиваром, који је као у по дана расветљен био, завлада тмина. Светина завика „фонтена! фонтена!“ па појури великом басену (који се у средини тога простора налазио), из којега зачас скакати 22 метра висок ступ воде бојадисан свима бојама дуге. „О ти красна, мила, слатка, наша, једина фонтена.“ „О, о, о, како се диже, спушта, гле сад је жута, плава, црвена, наранџаста, љубичаста, а сад опет јасно светла“ завикаше бечлије. Но да кажем шта је фонтена. У сред басена, који је 320 квадратних метара велик дижу се 22 мет. високи ступови воде, који су електричном светлошћу различито бојадисани. Из двоструке цеви скаче вода око обода а из средине цеви долази електрична светлост, која води различиту боју даје, према томе какву стаклену плочу пред електричну светлост метну. Фонтена (или српски водоскок) је копирана са париске изложбе, камо је силан свет намамила а саградио ју је инжењер Марморек.

Ту се не мисли, не слуша, јер човек мора све живце да напрегне да се само што више ове лепоте нагледа. У мраку, овако висок водоскок, па још у свима бојама осветљен, зачарава свет, који убезекнут стоји и гледи, гледи док фонтена своје продукције не сврши, а онда се разилази да за своје скупе новце још шта види. Па пошао сам и ја натраг у „ротунду“, да прегледам стројеве који производјају електрицитет који дошавши у платинову жицу или међу два угљена, онако лепу светлост даје. Ту су поређани неколико стројева, инжењера Сименса који се точкови таквом брзином окрећу, да их човек једва види. Та ни не види их као точкове него као неку магловиту масу. Чудан ти је човек! Силна ти је наука! Наложио ти човек ватру, па претворио воду у пару а ову опет води под стапало, да га овамо онамо тера а ово сироте стапало, мора да окреће „грамов“ точак, који је обвијен бакреном жицом. Нагло се окреће точак те весело зуји, зуји, као да песму пева. Немари он што га је онај велики магнет онако силно обуватио, па хоће да га задржи изазивајући у бакреној жици, која је око њега овијена, електричну струју, која би га морала задржати. Па њега пара тера а богме с паром се није шалити! А мудар човек наместио бакар, који електричну струју хвата па брже да је води у светиљке, јер ваља народу расветлити изложбу.

Одатле пођем све около не бих ли гдегод нашао шта из Славоније и Хрватске изложено. Бадава идем лево и десно, уздуж и попреко, нема па нема. Потражим чиновника и запитам га: „Зар Славонија и Хрватска нису заступљене на изложби?“ „Не, влада није хтела да сагради посебан павиљон, нити новцем да потпомогне оне који хтедоше своје производе изложити“, био је одговор. Да, да, земаљска влада, вели да је у Осеку изложба била, па су странци видели шта имамо, па не требамо у Бечу ништа излагати. Осим тога нема ни новаца.

Зар због осечке изложбе (та ко је видео мора се насмејати), не треба Славонија и Хрватска, да шаље своје производе на бечку изложбу. Осек и Беч!

О ви Осечани, горњо-грађани, можете ли ви тако шта мирном савешћу слушати, ћутећки прегорети?

Ни једна краљевина, ни једна земља, ни једна покрајина у целој монархији не изостаде, па чак и сиромашна Галиција нађе новаца да својим производима помогне до светског гласа а та богата Славонија и Хрватска, нема за то новаца.

Ал зато је град Осек био заступљен на изложби у Печују! Жалостан и замишљен запитах се, куда то води, па докле овако? Те турајући се кроз дуге дворе де, пошао сам кући, ал умор ме свлада, те морадох сести, да се одморим. Прошла је поноћ, лампе угасише и цела околина је била густом тмином обвијена, ал мени се учини да је још гушћом тмином обвијена будућност, којој се богата и питома Славонија и Хрватска приближују. **С. М.**

Вести из трговачко-занатлијског света.

Прва година „зонске-тарифе“ на угарским железницама. Данас већ могуће на основу аутентичних података изнети резултат „зонске-тарифе“ на кр. уг. железницама од 1. авг. 1889. до 1. авг. 1890. Уз то ваља споменути, да је резултат од 1. авг. 1889. до краја априла 1890. установљен је на темељу коначна обрачуна; а резултат за месец мај, јуни и јули на темељу провизорних обрачуна. Пошто пак коначни обрачун провизорних исказа увек надмашују и у најнезгоднијим зимским месецима, то је више него вероватно, да ће коначни обрачун и за последња три месеца закључне бројеве још повећати. Исказ је тако састављен, да је успех од 1. авг. 1889. до краја јула 1890. упоређен са успехом истовременог рока прошле године. — На свима пругама угарске државне железнице возило се од 1. августа 1889. до 31. јула 1890: Год. 1889—90: 13,060.751 особа, 603.060 ком. пртљага; г. 1888—89: 5,186.227 особа, 465.759 ком. пртљага; дакле број путника увећао се у првој години, од како је „зонска-тарифа“ уведена за 7.874.524 или за 151·8 проц. Од предана пртљага има вишак од 137.211 комада или 29·5 проц. — Од поменутих 13,060.751 путника отпада на „суседни промет“ 7,385.131, а на „удаљени“ 5,675.620. — Примање се указује у оба ова периода овако: Од промета с особама год. 1889—90 фор. 10.627.676, од промета с пртљагом год. 1889—90 фор. 558.645. Свега фор. 11,186.321. Од промета с особама год. 1888—89. фор. 8,777.179, од промета с пртљагом год. 1888—89. фор. 361.109. Свега фор. 9,138.288. Дакле нова „зонска-тарифа“ донела је већ у првој години сувишак од 2,048.033 фор., од чега отпада 1.850.497 фор. на лични, а 197.536 фор. на пртљашки промет. Овде још није прорачунан вишак прометног пореза. Сав већи трошак железнички за увођење ове нове тарифе износи у округлом броју 600.000 фор., а покрива се довољно већим приходом од преко 2 милијона.

Мануфактурна изложба у Петрограду. Руски уметник Н. Н. Каразин, израдио је диван нацрт за будућу мануфактурну (1892.) изложбу у Петрограду, пројект је величанствен. Здања за изложбу по пројекту заузеће сву обалу Невску од дворцовог моста до краја моста цара Александра II. и у исто време заузеће цело Марсово поље, и Летњи Сад.

Главна управа црноморско паробродског друштва кнеза Гагарина, изаслала је свог секретара г. Гранића у Београд, да регулише нека питања и да се извести у колико је наше српско паробродско друштво успело у свом раду, и кад ће моћи отпочети радити. У Русији су мишљења, да би се у овом предузећу брже постигао успех, кад би се руско и српско паробродско друштво удружило да заједнички

раде. Но како у закону и правилима стоји, да само српски грађани могу бити акционари српског паробродског друштва, док се не измену ове тачке у правилима и закону, дотле не могу Руси улагати свој капитал у ово предузеће. Надамо се, да ће надлежни похитати да учине све што је потребно, како би се наше друштво могло ујединити са руским паробродским друштвом, тим пре, што нам трговачки и царински рат, који нам је недавно Аустро-Угарска наменула, служе за доказ како је штетно по државу, кад је ограничена да своје производе извози само на једну страну. Како је наша влада већ одговорила и учврстила државну помоћ нашем паробродском друштву, а гарантује са 6 проц. прихода на уложени капитал, то је јасно, да је корисно куповати акције овог друштва. Г. Петар Узелац је наименован и овлашћен агент руског паробродског друштва кнеза Гагарина; он ће водити све преговоре, који се буду односили на све што се тиче српског и руског паробродског друштва.

Трговина.

Нови Сад 31. јула (12. августа.) У прошлом броју обећали смо да ћемо донети опширнији извештај са вашара, који је сад у недељу код нас одржан. Пошто је вашар био тако мали и хрђаво посећен, да је око 5 сати, готово, био празан и пошто се није допустило страној марви, због болести у пашћима и устима, те није било ни купаца па разуме се, ни пазара. Једино је било дозвољено изгонити на вашар новосадску марву, које је са свим незнатно било. О нашим занатлијама, који изнесе своју робу на вашар, да и не говоримо. Они су се, у току ових последњих година на то свикли да сву робу коју изнесу на вашар, исту и кући поврате.

На нашој пак житној пијаци опажа се све живљи и живљи довоз. Цена, истина не држи се добро. Пшеница је опет са неколико новчића устукнула натраг.

За сад ја цена зрну ова: Жито 6 ф. 50 н. Јечам 4 ф. 70—80 н. Наполица 5 ф. 50 н. Зоб 5 ф. 50 н. Кукуруз 5 ф. 20—30 нов. Све од 100 кгр.

Исто је тако остало све по старом и на другим нашим пијацама, те како трговање, тако и цена није се ништа променула. Цена је ова:

Кромпир 2 н.
Лук 3 н.
Пасуљ 6—7 н.
Купус 100 главица 2—2 ф. 50 н.
Патлиџан 3—4 н.
Сланина 50 н.
Маст 50 н.

*

Будимпешта 30. јула (11. августа.) На данашњој пијаци пшеница је била обилно нуђена, воља за куповањем жива. Било је у промету 30.000 м. ц. које је непрестано са 5 новчића скупље плаћано. У осталом зрневљу био је лош промет. Раж је остала по старој цени. Кукуруз чврст. Зоб са 5 нов. напреднија.

Продавана је пшеница потиска 84. 80.2 по 7 ф. 67½ н. 81.5 7 ф. 60 н. Банатска 77.8 7 ф. 35 н. Пештанска 80. 7 ф. 32½ н. Арадска 79. 7 ф. 50 н. из север. Мађарске 80. 7 ф. 25 н. из горњег потисја 80.5 7 ф. 50 н. Бачка 78. и 73.3 за 6 ф 90 н. Усанце (старе) 75. 7 ф. 60 нов. Све на три месеца.

Зоб је продавана по 6 ф. 25—30 и 6 ф. 40 н.

Термини. Пшеница за пролеће 7 ф. 39 н. — 41 за јесен 6 ф. 98 н. — 7 ф. Кукуруз за мај-јуни 1891. г. 5 ф. 49—50 н. за август-септембар 5 фор. 63—65 н. Зоб за пролеће 6 ф. 41—43 нов. за јесен 6 ф. 5—7 н. Репица за август-септембар 10 ф. 65—75 нов.

*

Штајнбрух, 31. јула (12. авг.) Извештај Косте Брашована, о догону свиња, од 1. до 8. авг. По том извештају био је догон преко целе недеље већи; а значај рада нешто мирнији. Трговање је било непромењливо. Купаца са стране било је врло мало. Цена непромењлива. Недељни закључак био је миран, но цена на лакше свиње скаче.

Прибележено је: Мађ. тешки 45—46½ н. лакши 46½—47 н. мађ сеоски свињи 45½—47 новч. Српски 45—46 н. Све по 1 кгр.

На окупу је било 1. авг. 161.496 ком. свиња.

Догнано је из доње Мађарске, тешки 1725 ком. за рану 3068 ком. сеоски 172 ком. из Србије 2364 ком. Свега 7329 ком.

Одагнано је за горњу Мађарску 327 комада, за Беч 1639 ком. за Ческу 1336 ком. за северну Немачку 1666 ком. за будимпештанску околицу 200 к. за будимпештанску потрошњу 2739 ком. преко уг. државне жељезнице 810 ком. Свега 8717 ком., и према томе остало је на окупу у оборима 160.108 комади свиња.

*

Будимпешта, 7. августа. Извештај комисионе радње, рогате марве, Матије Дајча, по ком се види да је био догон 3269 ком. и то: Мађ. волова догнано је 776 ком. волова из Србије 1334 ком. Мађ. крава 871 ком. крава из Србије 178 ком. бикова 76 ком. и 34 ком. бивола.

И ако је био до 1000 ком. мањи догон, опет је за то био рад и трговање добро. Цео је догон врло нагло и брзо продат. Плаћало се за тешке волове од 23—26 фор. за сеоске волове 21—22 фор. за српске волове 19—26 фор. за биволе 16—19 фор. за краве 18—22 фор. за бикове 20—26 фор. Све од 100 кгр. животне тежине.

Догон оваца био је 2200 ком., а продавано је: Немачке расе овци за 10—15 фор. без разлике 19 фор. Мађ. расе 11—14 ф. Све од пара. Вашар је био добар и сав је догон продат.

Велики годишњи вашар одржаће се 24. и 25. о. м.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 31. јула.

4% угарска златна рента — — —	101·65
5% „ папирна „ — — —	99·75
Дукати — — — — — — —	5·46
Наполеондори (20 франака) — — —	9·15
Немачке држ. марке — — — —	56·35

Најновије вести.

— Из Граца јављају, да је аустријско министарство унутрашњих дела одбило рекурс у ствари разрешења мађарског ђачког друштва.

— Из Београда јављају, да се између грчке, српске и црногорске владе воде преговори, да те три државе заједнички раде у ствари постављања бугарских владика у Маћедонији.

✝

Јављам свима својим сродницима и пријатељима, да ћу у недељу 5. авг. по нашем кал. о. г. у 11 сати пре подне у овдашњој цркви „свих светих“ давати пол-годишњи парастос својој милој и нигда незаборављеној супрузи

ДРАГИЊИ БОГДАНОВИЋ

молећи п. п. исте да би ми ову тужну свечаност својим многобројним присуством увеличали.

Рума, 1. августа 1890.

Теодор Богдановић
ожалошћени супруг.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ		Мушевити влак (Orient-Експрес)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хедеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
246	Сиви Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
288	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
353	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ		Мушевити влак (Orient-Експрес)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.12	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хедеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
165	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

НАПОМЕНА. Јачим словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У свези са наредбом сл. епарх. школ. одбора под бр. 248. ех. 1889./ЕШО.—200, од 21. септембра 1889. г. овим се расписује стечај за сталног учитеља, на овомесној основној мешовитој школи са 4 разреда.

Плата је учитељу у готовом новцу 500 фор. а. вр.; за перовођство 20 фор. а. вр., а од укопа — где позван буде — добиће 1 фор. а. вр. Осим тога, имаће стан у правој с вртом и зимски огрев у слами.

Изабраном учитељу спадаће у дужност све законом прописане предмете у школи предавати; школ. децу у црк. појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви за певницом појати. Компетенти, који желе ово место получити, нека изволу своје молбе са нужним сведоџбама до 11. августа т. г. овомесном школ. одбору поднети.

У Јозепову, 26. јула 1890. год. 3—3

Гавра Поповић, прив. учитељ и перовођа. **Тоша Игњачев**, шк. одб. председник.

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске завладе Симе Ђорђевића расписује се стечај на једно и евентуално на два стипендијска места, и то евентуално на једно место за слушаоце техничких наука са годишњом стипендијом од 600 фор. и на једно место за слушаоце доњне реалке са годишњом стипендијом од 400 фор. а. вр.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. сведочанство о сиромаштву, у ком треба да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 3. школска сведочанства од последње две године; 4. лекарско сведочанство о здрављу и накалемљеним богињама.

По вољи оснивачевој првенство на ове стипендије имају свагда ученици родом из Мола, а осим тога захтева се од молилаца одличан успех у наукама.

Избрани питомци ове завладе морају слушати науке на реалним и вишим техничким школама у Угарској.

По свршетку наука моћи ће сваки питомац, који науке своје с похвалним успехом сврши, још једну годину дана уживати своју стипендију на ту цел, да се може приправити за практичан живот.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје 4 недеље дана од данас.

Молбенице, које стигну после истеклог стечаја, не ће се узети у обзир.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 25. јула (6. августа) 1890.

Потпредседник
књижевног одељења „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Др. Ђорђе Дера**, с. р. 2—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској завладе Нестора Димитријевића остало је упражњено једно место за слушаоце доњне гимназије са годишњом стипендијом од 150 фор. а. вр.

Ко жели то место тражити, ваља да приложи својој молбеници: 1. крштено писмо; 2. сведочанство о сиромаштву, у ком треба да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 3. школска сведочанства од последње две године, и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накалемљеним богињама.

У смислу последње воље оснивача првенство на стипендију из ове завладе имају синови и потомци браће му Кузме и Ћире, даље сродници оснивачеви из Јакова у Срему, а за тим ученици родом из В. Бечкерека.

По наредби министарској не сме ни један питомац у једно и исто време уживати две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје четири недеље дана од данашњег дана.

Молбенице, које стигну после истеклог стечаја, неће се узети у обзир.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 25. јула (6. августа) 1890.

Потпредседник
књижевног одељења „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Др. Ђорђе Дера**, с. р. 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно место из стипендијске завладе Петра Костића.

Стипендија износи: за слушаоце основних школа 200 фор.; за слушаоце ниже гимназије 250 фор.; за слушаоце горње гимназије и богословије 300 ф.; за слушаоце правних, медицинских и философских наука 400 фор.

Молбеници ваља приложити ове исправе: 1. крштено писмо; 2. лекарску сведоџбу о здрављу и накалемљеним богињама; 3. школска сведочанства од последње две године; 4. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој и наредби министарској морају костићеви питомци науке слушати: основне школе и први гимназијски разред у Винковцима, остале гимназијске разреде у Сегедину, правне и философске науке у Пожуну а медицинске по потреби изузетно у Бечу.

Првенство на ову стипендију имају од најспособнијих ђака за науку синови черевићки, а после њих молиоци родом из Срема.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје четир недеље дана од данас.

Молбенице, које стигну после истеклог стечаја, не ће се узимати у обзир.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 25. јула (6. августа) 1890.

Потпредседник
књижевног одељења „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Др. Ђорђе Дера**, с. р. 2—3

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије Балаша-ђарматске са платом VI. класе, отвара се овим поново конкурс.

Просиоци имају своје молбе своју своја оспособљења за отправљање парохијског званија потврђене молбенице, које штемплом од 50 нов. снабдевене имају бити, за четир недеље дана од првога уврштења овога конкурса у дотичне новине, овом консисторијуму поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентандреји 12. јулија 1890. 3—3

ТРГОВИНА ПОМОДНОГ, КУРЕНТНОГ И СИТНОГ ЕСПАПА

МИХАИЛА Р. ЖИВКОВИЋА И ДРУГА

У САРАЈЕВУ

потребује једног млађег спомоћника, који осим српског језика немачки добро говори. Ступити може одма, а понуде писмене нека се шаљу на горњу адресу у Беч „Хотел Метропол“ најдаље до 20. августа (1. септембра) о. г. 1—3

КУЋА

у Бешенову, у којој се од више година мешовита трговина налази и која леп чардак има, продаје се из слободне руке. Упитати се ваља код куће-газде

СИМОНА КОНА
1—2 у Вуковару.

АПОТЕКА
ЈОСИФА ХОНДЛА
код „св. Петра“ у Руми

потребује солидног младића, који је шест гимназ. разреда с добрим успехом свршио а при том српски, немачки, по могућству и мађарски говори, под повољним условима за практиканта. 1—3

ЈЕДАН СТАРИЈИ ГВОЖЂАРСКИ помоћник (Србин) тражи себи место као деловођа, или магазинер. Говори српски, немачки и мађарски. Ступити може 20. до 30. септембра. Понуде нек се пошаљу администрацији овог листа. 2—3

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ МАЂАРСКЕ
ПИРИНЦЕ
У СТАРОМ СИВЦУ.

Част ми је штоване трговце са овим известити да ми је друштво, које овде у Бачкој на пустари Пекли врло добру пиринцу производи, главно стовариште поверило.

С тога слободан сам штованим трговцима исту пиринцу за најбољу од свију досадањи пиринци препоручити, обећавајући јефтине цене и солидну услугу.

Ценовнике и мустре шаљем сваком по жељи безплатно.

Поруке прима и г. Коста Теодоровић агент и путник из Сомбора.

У нади да ће се поштовани трговци са њихови порука на мене обратити

остајем са поштовањем

4—6 **Светислав Ђорђевић.**

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
ЛАЗЕ СУБОТЕЉСКОГ
У МЕЛЕНЦИ

треба два млађа помоћника. Првенство имају мануфактуристе. 2—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ЛУКЕ СТ. ГЕОРГИЈЕВИЋА
У РУМИ

потребује два спомоћника. 2—2

НАЈБОЉА АРТИЈА ЗА ЦИГАРЕТЛЕ.

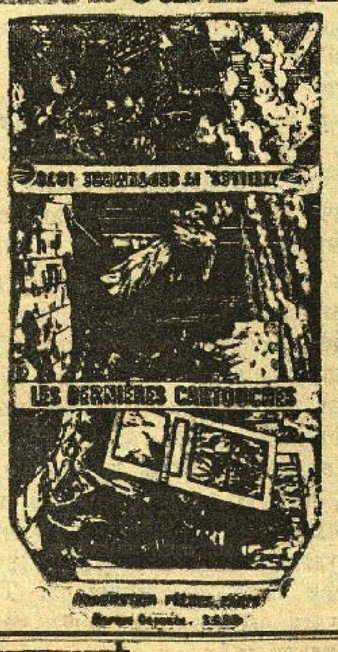

Није то пуста реклама, него је то чињеница, коју су потврдили први научни аутоитети, да је артија за цигаретле

„Les dernières Cartouches“

из фабрике **Braunstein frères** у Паризу **65. Boulevard Exelmans** заиста најлакша и најбоља. Разне боље артије за цигаретле, које у трговини долазе, већ су више пута знаменити научењаци, као: др. Пол, професор хемичке технологије на техничкој вел. школи у Бечу, проф. др. Либерман, управитељ државног хемичког опитног завода у Будимпешти, а у новије доба др. Сојка, професор хигијене на немачком универзитету у Прагу — подвргли сравњујућим анализама, па резултат свију тих сравњујућих анализа показао је, да је артија за цигаретле фирме **Braunstein Frères** од свију других најфинија и најбоља. Права је само ова артија, којој је етикета једнака приложеном цртежу а носи фирму **Braunstein Frères**. Артије ове фирме има сваки омот тачно онолико листова, колико је то на етикети назначено. Фабрика има за продају своје артије за цигаретле и омотача за цигаретле, своје сложиште у Бечу под фирмом:

BRAUNSTEIN FRERES
Беч, I., Schottenring 25.

Наше праве артије за цигаретле Les dernières Cartouches, као и наших омотача од артије Les dernières Cartouches може се добити у Новоме Саду у трговинама гг. И. Димовића Емериха Дицгена. 18—25

Власник и издавалац Сланко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.